

ACC. N:R M. 10414:1-8.

Landskap: Småland Upptecknat av: Ottilia Löderberg
Härad: Västbo Adress: Lanna
Socken: Kulltorps, (Bredaryds s.3.) Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1947 Född år 1881 i Bredaryd

Prestaren; begravningsreder. s. 1-8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lw F 60.

I Medaryd der jag är född, fanns det tre be-
regårdar, (som nu ägas av bönder). men förut
beboddes av adelmän, Vid dessas begravning
förekom alltid prestaver. Till och med vid ett
nyfött barns begravning på 1870-talet, gick
en yngling ej fyllda 15 år förs, kistan med presten.
Prestaver användes aldrig av allmoget.

I Kulltorp har prestaver sällan förekommit -
någon gång vid prästers gravar - Med pre-
staver menas de florbekända stängerna,
men de kan även markeras prestaver,
då ~~den~~^{så} förs kistan - Huru bruket kanner
uppkommit, kanner ingen här till, det
har varit långt före min tid - Gnosjö och
Preftle kyrka äger Prestaver, men det är nyare
skaffning, då det nu blivit moderat för dem
som vill ha det särskilt höglidligt. Begravnings-
byrå tillhandahåller även, Dessa nya har jag

Lu F 60.

gj. rött. De äldre var en svart star, 50 cm högre
än en manslängd, med ett spettrigt klot
i toppen, eller ett kors över klotet, samt
en svart fana, ibland en vit kant på fanan.
Jag vet inte alls varifrån de kom och kan inte
lämna fotografi eller teckning. Prestaväsende
var vänner, kammater, enbetsbröder. Oftast gick
två före kistan i begravningståget, någon gång
en före och en efter kistan. Teckarna
i rockarna, hade skyldighet att infinna sig
i uniform, varje helgdag till gudstjänsten.
Under kyrkans befäl, marscherade de in i kyr-
kan, så hände en gång att två av dem, som
hade ett halvstopp. Lärarvinn med sig, lagade så att
de blev efteråt, och försvampar var sin sida om
kyrkdörren, inte blev det krigskåre! Men de kal-
lades inför Prästen o kyrkorådet. Var det be-
gravning skulle de paradera, Var det en brukt

som begärdes, skulle den bäras utav seer-
den, Håddi soldaten varit i krig skulle det
skjutas i graven utav knäckarna. En nu levan-
de berättar här om. Erik Munter, som tjenstgjort
som lantvärn 1809, dog mycket gammal 1868-
1870, begravs på Söderstorgs (Västbo) gamla
kyrkogård, iden graven sköts af J. E. Nyström
från Bredaryd, född i S. Kunnaryd (Västbo) säger
sig ha stått därstädes, när det sköts "en gammal
knäckts grav, som ären varit ^{med} 1809". I Kulltorps
salar man om detsamma, att knäckar som varit i
krig, i deras grav skulle dåtidens knäckar
skjuta skarpt som en hederssalut.
Återkommer till prästarna. Tidigare fördes alltså
direkt till graven, derav följer att prästarna
stod under hela akten, och det som statyer, utan
att blinka, gånar är jordgärningen oftast i kyr-
kan, men de ska stå hela akten orörliga
med staven hållt upp i höga handen

Sänka fanan, har jag endast ett då JOG. Eller
annan föreningens medlem bekränts.
Långt tillbaka bars alla lik hur långt avstän-
det från hemmet till begravningsplatsen var.
Alla byns män blev då inbjudna till frukost i
gravölgårdens, liket bars på bår som placerades
på bärarens aklor, alla männen gick då närmast
likt färdiga att ingripa, och veta bärare. Se-
den att männen (bärarlaget) gick närmast bår
höls länge, även sedan man börjat bära liket
efter svart eller vit hätt. De närmast
förförande skulle vara närmast efter, i hand
eller gärd, ett stort följ, det hela i stilla
gångmarach. Vid frukostfästet kyrkan
ordnade man sig anya. De var särskilda
bärare utsedda. nära släktingar men även
vänner och grannar. De fögo de vita "hår
klädda" (linor) från som varje by själv

ägs och förvarade. Fanns det prästken stötte
hon till och följde i första ledet. Var det fäder
eller mödrar som begrovs, skulle det yngsta
av barnen stådd av föräldrar släkt där
makman gå närmast, de övriga följde ef-
ter samma regel, släkten närmast, granar
och vänner. Om ett barn begravdes samti-
digt som en äldre, grävdes ej särskilt till detta
setan sattes det över i den äldres grav. Det
ansågs som ett gott "ömen" (födelse) och räk-
nades som en förtjänst, om den äldre fick
komma med ett barn i sin famn, (så
att säga) till himmelrikets port. An kom
i folkminnet, hur en myndig storbonde, med
öknamnet "Kungen i Österskog", han dog på
1800-talets första hälft. Samtidigt dog ett barn
till en fattig enkla, led-mo:den och barnet
hålls gäta och bett om sitt bröd. Det barnet

ACC. N:R M. 10414:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sattes enligt sedn. över i den äldres grav
tjänstgörande prästen yttrade vid förbered-
ningen. En gammal och en ung. En tigger-
re, och en kung, i graven äro vi alla lika.
En annan gång begravs i Bredaryds försam-
ling, en förmögen bondman, och samtidigt
en fattig Torpare och dagelång. På grund av
ålder och kön, fördes den senare till kögen
om kvinnan först in genom kyrckporten.
Det blev för mycket för en gammal kvinna
i följet, hon viskade till en annan. Hadde
du tänkt se förs i Hagarna, hadde allt
förranna fått bli hemma a veka tre.
gravarna pryddes med hemmagjorda kransar
av färgad mossor och växter som ej visnade.
viktigt var att kransarna varade någon tid
för kransar var parligt fint. gravvården
var ett kors av trä. Senare gjutkors med inskription
~~stiftligt~~, dock inte för om som helst, bara det som var råd

Tidigare var det vanligt att begravnings-
föreläsningar höllas för den döde väntas upp. Och likpredikan
hölls ända in på 1900-talet. Beröm och be-
dersbevisningar, berodde mer på rikedom
och samhällsställning än på fakta - sålunda
yttrade 1870-75 av prästman, som jag senare
kände, om en död, att hans gerningar lyse
såsom stjärnor på himmelen! Här
var det delade meningar, därför lever
uttrycket i minnet från släkte till släkte.
Vanligt var även, att det fanns råd, bär
till prästen. Kalostekar, färslar ostar och
"förmågar" av alla slag, Inte vet jag, om
dylikt väntades på likpredikan - Det fanns
ju även sådana som gjort sig förtjänst av
beröm - I gravölgården var efteråt fort ka-
las med mat och drycksen i överflöd, som
hedersbevisning för den döde. Dock har på

de senaste 50 åren, på vår trakt, ej varit
bandyt vid begravningar. Vad beträffar
bära gravkors, har jag hört mina fäders mödrar
som båda var från Västboås, tala om, inte
någonting som de själva sett, utan något
som de själva i sin tur hört talas om,
att någon som begravs, och i livet varit
särskilt from och gudskärlig, förs den bär-
bärs ett kors och en fana, jag vill minnas
att det skedd i en kyrka, eller kanske var
det på kyrkogården, det skulle vara ^{ett} bevis
på att personen i fråga omkommit sin tro i gör-
ning. Men det hela förhöll sig, kan jag emel-
lertid inte riktigt bilda ut. Prestar vid
andra tillfälle. Ja T.ex. nykterhets och Maj
demonstrationer använder IOGT. arbetar-
partiet m.fl sina respektive standard